

DOCENTES INSUBSTITUÍBLES: INVERTIR NAQUELES QUE DEFENDEN O DEREITO Á EDUCACIÓN

5 DE OUTUBRO: DÍA MUNDIAL DAS E DOS DOCENTES

A educación é un proceso profundamente **humano, emocional e relacional**. Forma parte dese tecido social medular que permite o desenvolvemento de capacidades para unha vida digna. E sen dúbida, **a columna vertebral** desta son as e os docentes.

A pesar de seren traballadores esenciais, a miúdo reciben salarios baixos en comparación con outras profesións con similares cualificacións (UNESCO e TTF, 2024). Isto vese agravado por unha carga de traballo excesiva que supón graves riscos para a súa saúde física e mental, para a que raramente reciben apoio.

O **desinvestimento crónico** nos sistemas educativos e a **infravaloración da educación** e do profesorado son dous factores que explican a grave escaseza de 44 millóns de docentes. Ademais, **un de cada tres dos docentes que faltan, necesítanse na África subsahariana**. Sen eles, non poderemos avanzar na escolarización dos 250 millóns de nenos, nenas, mozos e mozas que seguen sen poderen ir á escola en todo o mundo (UNESCO e TTF, 2024).

NECESITAMOS MÁIS DOCENTES EN CONDICIÓNS DIGNAS

Calquera política de mellora da calidade educativa debe centrarse no investimento no profesorado. Porque nos resultados das probas de lectura e matemáticas, **o profesorado ten de dúas a tres veces máis impacto que calquera outro factor escolar** (Oppen, 2019). Non obstante, os sistemas educativos enfróntanse a unha escaseza xeneralizada de profesorado, a un aumento continuo das taxas de abandono e á necesidade de recrutar talento a partir dun grupo cada vez máis reducido (Schweickert e Torres, 2026).

A escaseza de docentes ten efectos prexudiciais en todo o sistema: aumenta as cargas de traballo, compromete a calidade da ensinanza e desanima ás persoas de incorporarse á profesión, o que socava a calidade da educación, agrava as desigualdades e compromete a resiliencia dos sistemas educativos (Schweickert & Torres, 2026; UNESCO, 2025).

A PRECARIZACIÓN NON DEBERÍA ASOCIARSE AO PROFESORADO, NIN Á EDUCACIÓN

Nunha enquisa realizada aos sindicatos docentes, **os baixos salarios** considéranse o factor que máis inflúe na escaseza de docentes. A isto séguelle a sobrecarga de traballo, a baixa condición profesional e as limitadas posibilidades de desenvolvemento profesional. En conxunto, estes factores xeran un estado constante de precariedade laboral, que afecta profundamente a saúde física e mental (Arnold & Rahimi, 2024).

As frustracións e desilusións fronte á carreira están a provocar unha fuga masiva de docentes: **a taxa de abandono escolar mundial na educación primaria duplicouse nos últimos anos, pasando do 4,6 % ao 9,1 %**. En América Latina e o Caribe, 8,7 de cada 10 contratos docentes son para cubrir vacantes por abandono voluntario (UNESCO & TTF, 2024).

Ademais, convén lembrar que a **docencia estivo historicamente feminizada e vinculada á desvalorización do traballo de coidados** (Arnold & Rahimi, 2024). **Este nesgo de xénero persiste hoxe en día nas políticas públicas, perpetuando a precariedade dunha profesión onde as mulleres representan o 68 %** (UNESCO & TTF, 2024).

O PROFESORADO NA PRIMEIRA LIÑA DAS CRISES E DAS EMERXENCIAS

Actualmente, as crises complexas, os desastres climáticos e os conflitos afectan a educación de 258 millóns de nenos, nenas e adolescentes en países como Sudán, Venezuela, Iemen, entre outros 87 estados (ECW, 2026).

Malia os baleiros de datos sobre educación en emerxencias, fíxose evidente que os docentes están na primeira liña: actúan como amortecedores sociais, protexendo a infancia da violencia ou do recrutamento, identificando traumas ou desnutrición, e mantendo viva a rutina escolar (UNESCO, 2025).

A educación en emerxencias é vital e salva vidas; pero recibe menos do 4 % dos fondos globais de axuda humanitaria global (Educo, 2025).

Se a falta de apoio, formación e remuneración digna é un problema xeneralizado na docencia, en contextos de crise, esta precariedade profúndase. Ante a escaseza de profesorado, a carga da docencia recae sobre persoal interino, comunitario e docente refuxiado que traballa en aulas improvisadas, baixo a ameaza de grupos armados, sen salarios regulados, sen recursos escolares suficientes, sen formación continua nin apoio psicosocial; tamén son vítimas do trauma e do estrés derivados da situación (EiE Hub, 2024).

O RETO DIXITAL MÁIS ALÓ DO CLIC

As aulas nas escolas de Oslo, cos seus encerados dixitais e caldeiras, pouco teñen que ver coas escolas rurais de Nepal, sen servizos básicos e ás cales se entra descalzo. Falar do impacto da tecnoloxía na educación require recoñecer que **as diferenzas entre as aulas**

non son meramente culturais ou climáticas, senón que reflicten a fenda Norte-Sur, a débeda externa, a falta de investimento público e a asignación de fondos oficiais de axuda ao desenvolvemento.

Mentres que nalgúns territorios o debate xira arredor da intelixencia artificial (IA), **en millóns de aulas**, en situacións de emerxencia e vulnerabilidade, **non hai conexión a Internet nin electricidade**. Non obstante, non podemos ignorar o grande impacto das tecnoloxías educativas e da IA nas aulas e no futuro da educación.

Ben que o uso da tecnoloxía se promova coma unha forma de racionalizar a crecente carga burocrática e administrativa, a falta dunha formación pedagóxica adecuada impide que o profesorado aproveite os seus beneficios e, en última instancia, aumenta a súa carga de traballo e o seu desgaste socioemocional (UNESCO, 2023; UNESCO & TTF, 2024).

Só o 51 % dos países dispón dun marco normativo ou plan de competencias dixitais para o profesorado (UNESCO, 2023).

O informe **PISA** volveu poñer sobre a mesa o efecto nocivo das pantallas e a IA sobre a aprendizaxe. De feito, o uso inadecuado das pantallas e da IA prexudica a atención prolongada, a comprensión lectora e a tolerancia á dificultade do alumnado e, ao delegar as tarefas nas máquinas, complica a avaliación da aprendizaxe real.

Como as avaliacións tradicionais xa non reflicten a aprendizaxe, os profesores necesitan volver á observación, á conversa na aula e ao seguimento do proceso de pensamento, que require autonomía, marxe pedagóxica e flexibilidade. Pero **o colo da botella adoita ser o sistema**, porque esixe resultados estandarizados e depende de marcos ríxidos que son difíciles de cambiar (Doucet, 2026).

RECOMENDACIÓNS

A educación está chamada a reformarse para responder a un panorama xeopolítico marcado pola inestabilidade e os retos da transformación tecnolóxica. Reivindicamos a ensinanza como un proceso radicalmente humano, que require presenza, empatía e mans. O labor docente non poderá ser substituído por máquinas, e isto require revalorizar a profesión docente, garantir os dereitos do profesorado e cumprir, dunha vez, os compromisos adiados coa educación global.

Porque **sen profesorado non hai dereito á educación**, desde a Campaña Mundial pola Educación (CME España) instamos as administracións públicas, a cooperación internacional, as organizacións sociais e a comunidade educativa a defenderen a profesión e avogar por:

- 1 **Aumentar o investimento público nacional**, de acordo cos compromisos internacionais, asignando polo menos entre o 4 % e o 6 % do PIB ou entre o 15 % e o 20 % do gasto público á educación pública, garantindo recursos suficientes para dignificar as condicións salariais e laborais do profesorado.
- 2 **Cumprir o compromiso de destinar o 0,7 %** da Renda Nacional Bruta (RNB) á Axuda Oficial ao Desenvolvemento (AOD), garantindo que a educación sexa unha prioridade da cooperación internacional.
- 3 **Destinar polo menos o 10 por cento dos fondos de axuda humanitaria** á educación en contextos de crise e conflito, promovendo o cumprimento da Declaración de Escolas Seguras e garantindo recursos específicos para a protección, a regularización da situación laboral, salario digno e apoio psicosocial para o persoal docente comunitario, interino e refuxiado que manteñen en funcionamento as aulas na liña de fronte das emerxencias.
- 4 **Implantar programas de acollida, mentorías e itinerarios de formación** e desenvolvemento profesional continuo, públicos e gratuítos, que acompañen tanto a docentes principiantes como ao experimentado para deter o abandono precoz.
- 5 **Investir no benestar e na saúde mental do persoal docente** mediante ferramentas públicas de apoio psicosocial, abordando o estrés laboral, simplificando e reducindo as tarefas administrativas non pedagóxicas que saturan a xornada laboral e creando redes de apoio entre iguais.
- 6 **Promover campañas de prestixio social**, bolsas e carreiras profesionais motivadoras e estables que animen a xente nova a formar parte dunha alianza interxeracional para o cumprimento integral do ODS 4.
- 7 **Garantir o diálogo social e a participación activa:** Garantir a participación previa e vinculante das organizacións sindicais e do profesorado non só na avaliación, senón tamén no deseño e na planificación das políticas públicas educativas, a transformación dixital e os plans de resposta ás emerxencias.

REFERENCIAS

- Arnold, B. & Rahimi, M. (2024), *Global Status of Teachers 2024*. Brussels: Education International (EI).
- Doucet, A. (2026). *Teaching, AI, and the Human Core of Education: The Future Worth Defending*. Brussels: Education International (EI).
- *Education Cannot Wait (ECW). (2026). Breaking barriers: Understanding educational exclusion in crises. Global estimates 2026 update .*
- EDUCO. (2025). *Educación en emergencias 2025: un año poco esperanzador*.
- EiE Hub. (2024, octubre 9). *Are teachers valued in Education in Emergencies? What we know and how we address the challenges*.
- OECD (2025), *Education at a Glance 2025: OECD Indicators*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/1c0d9c79-en>.
- Oppen, I. M. (2019). *Teachers Matter: Understanding Teachers' Impact on Student Achievement*. RAND Corporation.
- Schweickert, A., & Torres, R. (2026). *Teacher Shortages and the Global Retention Crisis in Public Education* (OECD Education Working Papers No. 342). OECD Publishing.
- UNESCO. (2023). *Informe de seguimiento de la educación en el mundo, 2023: Tecnología en la educación: ¿Una herramienta en los términos de quién? (Resumen ejecutivo)*.
- UNESCO & International Task Force on Teachers for Education (TTF) 2030. (2024). *Global Report on Teachers: Addressing teacher shortages and transforming the profession*. UNESCO.
- UNESCO. (2025). *Orientaciones sobre competencias para docentes en situaciones de emergencia y crisis prolongadas*. Oficina Regional de la UNESCO para América Central, México y Colombia.

Campaña Mundial por la
EDUCACIÓN
Coalición española www.cme-espana.org

CME_es

@CME_es

@CMEespana

La CME en España está liderada por:

Esta publicación cuenta con la colaboración de la Cooperación Española, a través de la Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo (AECID), sin embargo, el contenido de la misma es responsabilidad exclusiva de la Coalición Española de la Campaña Mundial por la Educación y no refleja, necesariamente, la postura de la AECID.

Con la financiación de:

